

НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРИНУДИТЕЛНОТО ВРЪЩАНЕ

България е сред 26-те държави-членки на ЕС (без Ирландия и Обединеното кралство), обвързани от Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите-членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни. В член 8 (б) на Директивата се въвежда задължение за държавите-членки да създадат ефективна система за наблюдение на принудителното връщане.

НАБЛЮДЕНИЕ НА ВРЪЩАНЕТО

Директивата за връщането изисква от държавите-членки да разполагат с „различни възможности“ за наблюдение на принудителното връщане (пар. 13 от Преамбюла), както и да създадат „ефективна система“ за такова наблюдение (чл. 8, пар. б). Етичният кодекс на Фронтекс (чл. 13) развива концепцията за наблюдението, което има за цел да събира информация и да следи операциите да се извършват хуманно и при съблюдаване на основните права. Системата следва да е ефективна и да включва наблюдение от организации или органи независими от тези, осъществяващи връщането. Държавите членки, участващи в операции, координирани от Фронтекс, следва да имат ефективна система за наблюдение, иначе участието им в операцията може да бъде отложено или отменено. Наблюдението следва да се извършва въз основа на обективни и прозрачни критерии.

Зачитане на основните права и свободи при изпълнение на операции по принудително връщане

Директивата за връщането изисква от държавите-членки принудителното връщане да не накърнява основните права и свободи на връщаните лица (чл. 1). Предвид специфичния характер на процедурата, обаче, съществува риск някои от тези права и свободи да бъдат нарушени или неправомерно ограничени. По-специално това се отнася за правото на живот, свобода и сигурност, забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение или наказание, неприкосновеността на човешкото достойнство, забраната на дискриминацията, свободата на религията, правото на достъп до информация, правото на достъп до здравеопазване, правото на събиране със семейството, правата и най-добрия интерес на детето, правото на защита на личните данни, неприкосновеността на личния живот, правото на собственост, както и специфичните права на уязвими групи. Тези права и свободи са предвидени както в Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧОС) и Хартата на основните права на ЕС (ХОПЕС), така и в Конституцията на Република България (КРБ).

Етични правила и стандарти за поведение на наблюдателите

За да бъде обаче наблюдението безпристрастно и ефективно, наблюдателите трябва да съблюдават определени норми на поведение:

- Наблюдателите трябва да са **независими** както от държавните органи, наложили принудителното връщане, така и от тези, които изпълняват процедурата по връщането, включително съпровождащия екип.
- Наблюдателите трябва да бъдат **неутрални**.
- Наблюдателите трябва да се отнасят с **уважение** към всички участници в процедурата по принудителното връщане, като се въздържат от употребата на груби, обидни или унижителни фрази и жестове.

- Наблюдателите следва да имат **професионално отношение** по време на операцията.
- От особено значение е наблюдателите да имат **достъп до информация**, свързана с изпълнение на операцията по принудително връщане, както и да ползват тази информация при стриктно спазване на принципа на **конфиденциалност**.

Стандарти за наблюдение, за чието спазване наблюдателите следят:

- ✓ Връщането на лицето е законосъобразно;
- ✓ Проведен е инструктаж на екипа;
- ✓ Лицето е годно да пътува и е получило личните си вещи;
- ✓ Зачитане на правата на жените посредством включване на служител от женски пол в екипа по съпровод;
- ✓ Информиране на лицето за процедурата по връщането;
- ✓ Извършване на проверка за сигурност (обиск) на лицето без да се засяга неговото достойнство;
- ✓ Зачитане на достойнството на лицето и съблюдаване на правилата за трансфер до мястото на заминаване;
- ✓ Зачитане на достойнството на лицето и съблюдаване на правилата в мястото на заминаване;
- ✓ Настаняване на лицето в превозното средство без да се накърнява достойнството му;
- ✓ Зачитане на достойнството на лицето по време на пътуването;
- ✓ Лицето е надлежно предадено на съответните органи в страната си по произход/трета сигурна страна;
- ✓ Докладната записка на ръководителя на операцията по принудително връщане е обективна и изчерпателна;
- ✓ Употребата на помощни средства и сила, ако е имало такава, е необходима, пропорционална и законна.

Настоящата брошура, предназначена за служители от съпровода, е разработена от Центъра за изследване на демокрацията и сдружение Си Ви Ес – България, в рамките на проект „Разработване и прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудително връщане”, реализиран с помощта на фонд „Убежище, миграция и интеграция” 2014 – 2020, съфинансиран от Европейския съюз.

Тази брошура е създадена с финансовата подкрепа на Фонд „Убежище, миграция и интеграция”, съфинансиран от Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието на брошурата се носи от Центъра за изследване на демокрацията и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Отговорния орган.

**НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ
ОТ ФОНД „УБЕЖИЩЕ, МИГРАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ”
ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020**

СХЕМА:

BG/AMIF – SO3 – NO1 – A1 „Развитие на системата за мониторинг на принудителното връщане”

ПРОЦЕДУРА:

*Дейност 1 – „Изграждане на устойчива система за мониторинг на принудителното връщане”,
Национална цел 1 – „Съпътстващи мерки”,
Специфична цел 3 – „Връщане”*

ПЕРИОД НА РЕАЛИЗАЦИЯ:

Август 2016 – декември 2018 г.

ПРОЕКТ:

„Разработване и прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудителното връщане”